

Monitoring ecologisch beheerde bermen Zaltbommel

Meetjaar 2025

P.H.N. Boddeke, A. Stomp & B. Hoogervorst

WAARDEN BURG Ecology

we consult nature.

Monitoring ecologisch beheerde bermen Zaltbommel

Meetjaar 2025

P.H.N. Boddeke, A. Stomp & B. Hoogervorst

WAARDEN BURG Ecology

Monitoring ecologisch beheerde bermen Zaltbommel

Meetjaar 2025

P.H.N. Boddeke, A. Stomp & B. Hoogervorst

Status uitgave: eindrapport

Rapportnummer:	25-463
Projectnummer:	25-0039
Datum uitgave:	4 februari 2026
Projectleider:	ing. P.H.N. Boddeke
Tweede lezer:	drs. G.J. Brandjes
Opdrachtgever:	Bron Groenvoorziening H. Bron en A. van Wijk Meersteeg 5 4191 NK Geldermalsen Nederland
Referentie opdrachtgever:	Akkoord Arie van Wijk mail d.d 3-6-2025
Akkoord voor uitgave:	drs. G.J. Brandjes
Datum akkoord:	29 oktober 2025

Graag citeren als: Boddeke, P.H.N., A. Stomp & B. Hoogervorst, 2025. Monitoring ecologisch beheerde bermen Zaltbommel. Rapport 25-463 Waardenburg Ecology, Culemborg.

Trefwoorden: Gemeente Zaltbommel, Bron Groenvoorziening, bermen, ecologisch maaibeheer, graslandbeheer, vegetatiemonitoring, biodiversiteit.

Waardenburg Ecology is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Waardenburg Ecology. Opdrachtgever hierboven aangegeven vrijwaart Waardenburg Ecology voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Waardenburg Ecology / Bron Groenvoorziening
Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, digitale kopie of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Waardenburg Ecology, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Waardenburg Ecology is een handelsnaam van Bureau Waardenburg BV. Lid van de brancheverenging Netwerk Groene Bureaus. Het kwaliteitsmanagementsysteem is gecertificeerd door EIK Certificering overeenkomstig ISO 9001:2015. Waardenburg Ecology hanteert als algemene voorwaarden de DNR 2011, tenzij schriftelijk anders wordt overeengekomen.

Waardenburg Ecology Varkensmarkt 9, 4101 CK Culemborg, 0345 512710
info@waardenburg.eco, www.waardenburg.eco

WAARDEN BURG Ecology

Voorwoord

Gemeente Zaltbommel laat een deel van de bredere wegbermen in het buitengebied ecologisch beheren ten behoeve van verhoging van de biodiversiteit. Aannemer Bron Groenvoorziening voert dit beheer uit en heeft Waardenburg Ecology gevraagd om de effecten van het beheer te monitoren. Daarbij herhalen wij vegetatieopnames die gemaakt zijn voorafgaand aan de start van het ecologische maaibeheer. Zo kan gevolgd worden in hoeverre de vegetaties zich in de gewenste richting ontwikkelen.

De opdracht werd uitgevoerd door het volgende projectteam:

Paul Boddeke	Projectleiding, veldwerk, rapportage.
August Stomp	GIS-werk en dataverwerking.
Brent Hoogervorst	assistentie veldwerk.

Vanuit de opdrachtgever werd de opdracht begeleid door Adrie van Wijk en Henri Bron. Wij danken hen voor de samenwerking.

Inhoud

Voorwoord **5**

1 -- Inleiding **7**

1.1 Achtergrond **7**

2 -- Aanpak monitoring 2025 **10**

2.1 Voorbereiding **10**

2.2 Methode veldwerk **10**

2.3 Dataverwerking en vergelijking met opnames 0-meting **11**

3 -- Resultaat **12**

3.1 Resultaten veldbezoek **12**

3.2 Kenmerken en karakterisering van de onderzochte bermen **13**

3.3 Vegetatiesamenstelling: van ruigte naar bloemrijke bermen **14**

3.4 Bespreking resultaten per weg **17**

3.4.1 Steenweg Zaltbommel 17

3.4.2 Nieuwstraat, Bruchem 18

3.4.3 Sarskampweg, Bruchem/Kerkwijk 18

3.4.4 Middelsteeg, Zaltbommel 19

3.4.5 Middelstraat, Zaltbommel 20

3.4.6 Jan Stuyversdreef, Gameren 20

3.4.7 Capreton, Zuilichem/Aalst 22

3.4.8 Burgemeester Posweg, Poederoijen 23

3.4.9 Maas-Waalweg 24

3.4.10 Moffendijk, Nederhemert-Zuid 25

3.4.11 Parallelweg, Zuilichem 25

3.4.12 Uilkerweg, Zuilichem 26

3.4.13 Zeedijk, Nieuwaal 27

3.4.14 Viaductweg, Bruchem 28

4 -- Conclusies en aanbevelingen **29**

4.1 Conclusies **29**

4.2 Aanbevelingen **30**

Literatuur **31**

1 Inleiding

Gebr. Bron Groenvoorziening bv. (vanaf hier kortweg Bron) beheert sinds 2022 de gemeentelijke bermen en watergangen in het buitengebied van gemeente Zaltbommel. Het beheercontract loopt van 2022 t/m 2026, met de mogelijkheid tot verlenging. Onderdeel van het beheercontract is het monitoren van het effect van het ecologisch beheer (maaien en afvoeren) op de vegetatie. Bron heeft Waardenburg Ecology gevraagd deze monitoring uit te voeren. Deze rapportage bevat de resultaten van de monitoring in 2025.

1.1 Achtergrond

De gemeente Zaltbommel beheerd een groot aantal wegbermen in het buitengebied met een oppervlak van ongeveer 100 hectare. De gemeente streeft in haar wegbermen naar een hogere biodiversiteit.

Om de uitgangssituatie van de bermen vast te leggen heeft de gemeente tussen 2019 en 2021 een uitgebreide 0-meting laten uitvoeren waarbij op 214 locaties vegetatieopnames in de bermen zijn gemaakt (Ecoresult, 2021). De opnames liggen om de 300 tot 500 meter van elkaar. Vervolgens is een beheerplan opgesteld (Alles over groenbeheer, 2021). Het beheerplan beschrijft selectiecriteria voor bermen die geschikt zijn voor ecologisch beheer en welke bermen in de gemeente daaraan voldoen. Per weg is vervolgens één (vegetatie)doeltype bepaald (zie Bijlage I voor overzicht van de in totaal 5 doeltypes) om te ontwikkelen/in stand te houden. Welk doeltype bij welke weg hoort, is niet bekend; dit zou zijn opgenomen in een aparte bijlage bij het beheerplan die niet is aangeleverd door de gemeente. Vervolgens wordt in het beheerplan een aantal beheervarianten beschreven met voor- en nadelen (Hoofdstuk 3 en 4). Het beheerplan beschrijft niet welke variant(en) gekozen zijn. Uit het bestek (Alles over groenbeheer, 2022) is op te maken dat men ervoor gekozen heeft alle ecologisch bermen hetzelfde beheer te geven, waarbij één vlakdekkende maaibeurt met afvoer van maaisel plaatsvindt in de nazomer (Tabel 1.1). De beheervariant(en) met twee keer per jaar maaien en het laten overstaan van delen van vegetaties waren vervallen.

Monitoring 2023

Tijdens de monitoring van 2023 zijn alle ecologisch beheerde bermen langsgereden voor een indruk van de vegetatiesamenstelling en kwaliteit van de beheeruitvoering (Boddeke, 2024). Daarbij bleek dat de bermen zo productief zijn, dat de beheerfrequentie (1x per jaar maaien) onvoldoende zou zijn om soortenrijke bermenvegetaties te ontwikkelen en in stand te houden.

Naar aanleiding van de monitoring van 2023 heeft de gemeente het beheer aangepast. Sinds 2024 wordt een kleiner deel van de bermen twee keer per jaar volledig gemaaid (met

afvoer van het maaisel). Het is niet bekend op basis waarvan de gemeente gekozen heeft om bepaalde bermen wel of niet ecologisch te maaien.

Tabel 1.1 Oppervlakte en uitgevoerd beheer ecologische bermen in 2022 en 2023.

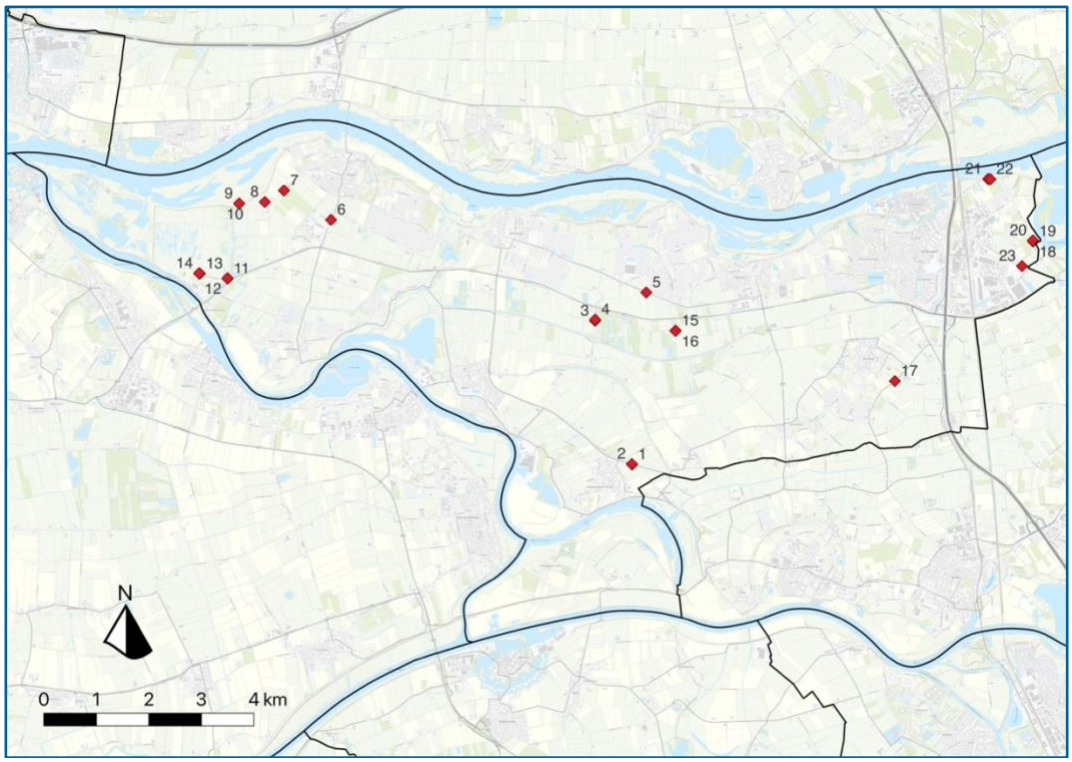
Type berm	Periode 1: Beheerronde 15 mei-15 juni	Periode 3a: Beheerronde 15 aug-15 sep
Ecologische berm (45,59 ha) en bermtaluds (1,30 ha)	Maaizuigen 1e meter wegrand	Maairuimen bermen en taluds: maaisel wordt direct verwerkt en na 4-5 dagen opgehaald.

Tabel 1.2 Oppervlakte en uitgevoerd beheer ecologische bermen in 2024 en 2025.

Type berm	Periode 1: Beheerronde 15 mei-15 juni	Periode 3a: Beheerronde 15 aug-15 sep
Ecologische berm (21,21 ha)	Maairuimen bermen en taluds: maaisel wordt direct verwerkt en na 4-5 dagen opgehaald.	Maairuimen bermen en taluds: maaisel wordt direct verwerkt en na 4-5 dagen opgehaald.

Monitoring 2024

In 2024 is gestart met herhalen van vegetatieopnames uit de 0-meting (Buizer, 2024). Oorspronkelijk was het de bedoeling om de oudste vegetatieopnames te herhalen (uit 2019 en 2020). Ter plaatse bleek dat veel bermen net gemaaid waren (er was niet doorgegeven dat het beheer was aangepast), waardoor het niet goed mogelijk was om de opnames te maken. Daarom zijn ook opnames herhaald uit 2021. Tijdens de monitoring van 2024 zijn in totaal de bermen van 16 wegen onderzocht (Tabel 1.3 & Figuur 1.1).

Figuur 1.1 *Locaties waar in 2024 een opname is gemaakt, met opnamenummer (ondergrond Esri Nederland, Community Map Contributors).*

Tabel 1.3 *Opnamelocaties 2024 (zie corresponderende kaart in Figuur 1).*

Weg	Opnamenummers	Weg	Opnamenummers
Maas-Waalweg	1, 2	Afsluitdijk	11,12
Zeedijk	3, 4	Schouwendijk	13,14
Middelkampsweg	5	Elskampsweg	15, 16
Burg. Posweg	6	Viaductweg	17
Leuvensveldweg	7	Ketelsteeg	18, 19
Prinkweg	8	Onderlangsweg	20, 21
Munn. Waalkade	9, 10	V. Heemstraweg Oost	22, 23

2 Aanpak monitoring 2025

2.1 Voorbereiding

Op basis van de actuele beheerkaart is vastgesteld welke wegen ecologisch beheerd worden én nog niet waren onderzocht tijdens de monitoring van 2024. Uit de analyse bleek dat er drie wegen zijn met ecologisch beheerde wegbermen waar geen 0-meting is gedaan in de periode 2019-2021 (Sarskampweg, Steenweg en Nieuwstraat). Ook bleek dat de bermen van zes wegen niet langer ecologisch beheerd worden (Eendenkade, Ouwelsestraat, Beemstraat, Van Heemstraweg-west, Engsteeg en Hoekse weg). De monitoringsopzet is vervolgens zo aangepast dat aan het eind van 2025 alle wegen onderzocht zijn.

In 2025 zijn op 25 locaties verdeeld over 14 wegen opnames gemaakt. Het betreft alle wegen die volgens de beheerkaart ecologisch beheerd worden. In werkelijkheid bleek dat de bermen van een van de wegen (Moffendijk) toch werd geklepeld.

2.2 Methode veldwerk

Het veldwerk is uitgevoerd tussen 7 en 10 juli 2025, een kleine twee maanden na de eerste maaibeurt. De verschillende soorten in de vegetatie waren goed herkenbaar.

Selectie opnamelocatie(s)
De betreffende weg is langsgereden voor een indruk van de variatie in vegetatiesamenstelling en beheeruitvoering. Afhankelijk van de lengte van de weg is vervolgens één of bij zeer lange wegen twee vegetatieopname(s) uit de 0-meting geselecteerd voor herhaling. Daarbij is gekozen voor opnames in bermdelen die het meest representatief zijn voor de hele weg én daarnaast veilig te bereiken en te betreden zijn.

Opbouw en ligging van opnamelocaties.
Op één opnamelocatie worden twéé opnames gemaakt: 20 meter wegberm aan de ene wegzijde en 20 meter wegberm in de tegenoverliggende berm. Het ‘begin’ van de ligging van de opnames is ooit vastgelegd als punt bij de 0-meting. Daarbij is niet vastgelegd of de opnames vanaf het startpunt met de rijrichting mee liggen of tegen de richting in. We zijn er bij het herhalen van de opnames vanuit gegaan dat de opname steeds met de rijrichting mee loopt. De breedte van opnames is niet gedefinieerd in de 0-meting.

Wij hebben bij het bepalen van de breedte als uitgangspunt gehanteerd dat het oevertalud en eventuele insporingsranden langs het asfalt buiten het opnamevlak liggen. De breedte van de opname varieert zodoende bij de in 2025 onderzochte bermen tussen de 1,5 en 5 meter breedte (meestal 3 meter).

Opnamedata

Het voorkomen van hogere plantensoorten is vastgelegd met de Tansley-bedekkingsschaal. De opnames zijn gemaakt in het programma Turboveg. Er is per subopname ook een aantal 'kopgegevens' vastgelegd: opnamedatum, lengte, breedte, gemiddelde hoogte, expositie (indien van toepassing), bedekking per begroeiingslaag (mos / kruid / struik / boomlaag / open grond) en eventuele opmerkingen. Op elke opnamelocatie is een foto gemaakt van de twee opnames.

Tabel 2.1 De bedekking van alle soorten vaatplanten in een PQ wordt met bedekkingsschaal Tansley genoteerd in het programma Turbo-Veg.

Symbool	Betekenis	Toelichting
d	dominant	>50% bedekking: soort overheerst
c of cod	codominant	c: 25-50% bedekking cod: soort overheerst samen met andere soorten (minimaal 25% bedekking)
a	abundant	>5%, <25%. soort is veel aanwezig maar nooit (co-)dominant
f	frequent	1-5% beddekking: soort is vrij talrijk
o	occasional	soort is verspreid aanwezig maar <1% bedekking
r	rare	soort is zeldzaam
s	sporadic	soort is zeer zeldzaam, slechts enkele exemplaren aanwezig
l	local	soort komt alleen plaatselijk voor in de opname (toevoeging bij de eerste 4 categorieën)

2.3 Dataverwerking en vergelijking met opnames 0-meting

Na afloop van het veldwerk is de opnamedatabase gecontroleerd op fouten. De opnames van 2025 zijn vervolgens globaal vergeleken met die van de 0-meting.

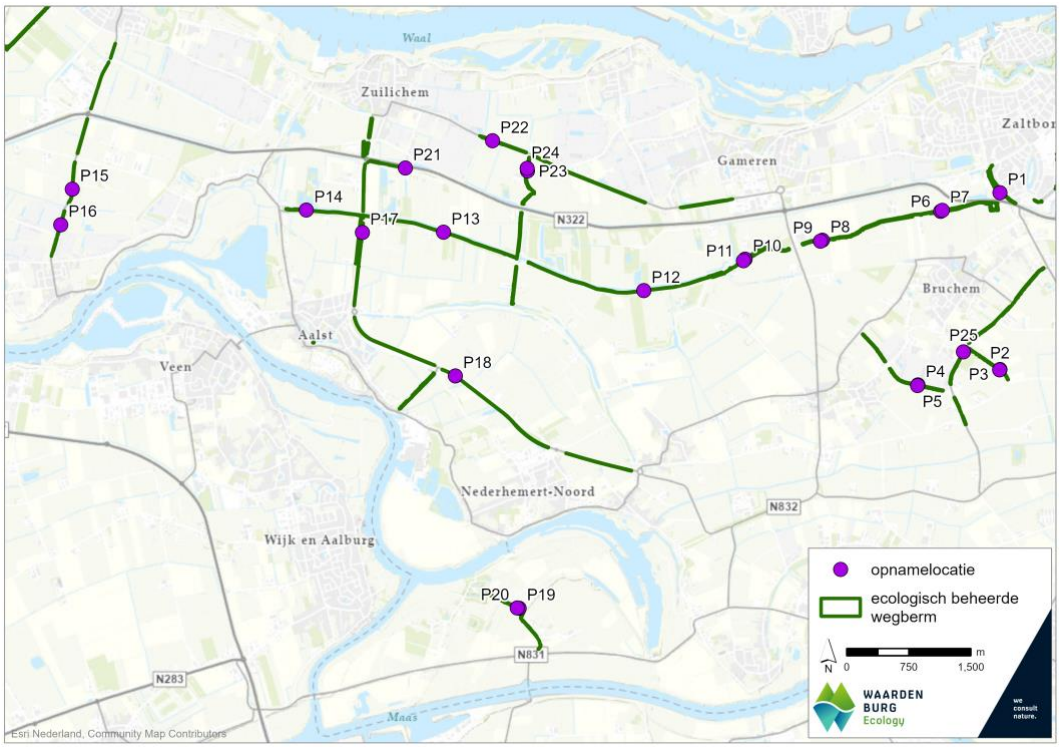

3 Resultaat

3.1 Resultaten veldbezoek

Er zijn in totaal 25 bermen, verdeeld over 14 wegen vegetatieopnames gemaakt (Figuur 3.1). Daarmee is nu langs alle ecologisch beheerde wegen minimaal één vegetatieopname herhaald. Langs sommige wegen bleek maar één van de twee wegbermen ecologisch beheerd te worden (meestal de wegberm zonder bomen). Er is in zo'n geval alleen een of twee opnames uit de ecologisch beheerde berm herhaald. Een volledige vergelijking met de 0-meting was in zo'n geval niet mogelijk.

De ecologisch beheerde wegbermen langs Steenweg, Nieuwstraat en Sarskampweg bleken niet onderzocht te zijn tijdens de 0-meting. Daarom zijn daar nieuwe vegetatieopnames gelegd. Het deel (circa 500 m) van de Zeedijk tussen de Van Heemstraweg (N322) en de Middelkampseweg wordt ecologisch beheerd, maar was niet onderzocht bij de 0-meting. Gezien de lengte van de wegbermen (2x 500 m) is besloten om ook hier twee nieuwe vegetatieopnames te maken.

Figuur 3.1 In 2025 onderzochte ecologisch beheerde wegbermen (groen) en de locaties van de vegetatieopnames (paarse stippen).

3.2 Kenmerken en karakterisering van de onderzochte bermen

Vegetatiehoogte

In de meeste bermen was de vegetatie tijdens het veldbezoek gemiddeld 25-30 cm hoog. In enkele bermen lag de vegetatiehoogte lager (20 cm) of hoger (50 cm). Dit zijn vegetatiehoogtes die vergelijkbaar of iets hoger liggen dan die we bij de monitoring van de Westelijke IJsseldijk aantreffen in vegetaties die eveneens in mei worden gemaaid. Bloeistengels van gewone bermenklauw, wilde chichorei en ridderzuring waren rond de 60 cm hoog en stengels van riet tot ongeveer 1.20m. Laanbomen waren alleen aanwezig in opnames langs de Moffendijk (grote eiken) en de Sarskampweg (knotwilgen).

Bedekking

De bedekking van de kruidlaag was gemiddeld zo'n 80% en in een aantal bermen 60-75%. Daarbij lijkt te gelden dat hoe gevarieerder de vegetatie is, hoe hoger de bedekking is. De moslaag is vaak afwezig en meestal niet hoger dan 10 procent.

Soortenaantal

In totaal zijn bij de monitoring van 2025 108 verschillende soorten hogere planten aangetroffen in de onderzochte bermen. Het soortenaantal in de vegetatieopnames varieerde tussen de 13 en 49 soorten vaatplanten per berm. Het gemiddelde soortenaantal in de onderzochte bermen was 25 soorten.

Tabel 3.1 Breedte van de vegetatieopname (de lengte is altijd 20 meter), bedekking en hoogte van de boomlaag, kruidlaag en moslaag en aantal soorten per onderzochte wegberm.

Breedte proefvlak (m)	Bedekking boomlaag (%)	Bedekking kruidlaag (%)	Bedekking moslaag (%)	Hoogte (hoge) boomlaag (m)	Gem. hoogte (hoge) kruidl (cm)	Naam van de onderzochte weg	Aantal soorten
3	0	80	0	0	20	Steenweg	41
2	0	70	10	0	30	Nieuwstraat noord	18
2	0	70	10	0	30	Nieuwstraat zuid	22
1,5	0	90	10	0	30	Sarskampweg Noord	35
2	30	90	10	6	30	Sarskampweg Zuid	21
3	2	90	1	5	30	Middelsteeg zuid	49
3	0	90	1	0	30	Middelsteeg noord	28
3	0	90	1	0	20	Middelstraat noord	18
3	0	90	1	0	20	Middelstraat zuid	26
3	0	90	1	0	20	Jan Stuyversdreef noord	28
3	0	90	0	0	25	Jan Stuyversdreef zuid	24
4	0	90	0	0	20	Jan Stuyversdreef noord	32
3	0	90	2	0	20	Capreton noord 1	24
3	0	90	2	0	20	Capreton noord 2	27
3	0	80	2	0	25	Burgemeester Posweg Oost 1	21
3	0	80	2	0	25	Burgemeester Posweg Oost 2	26
3	0	80	0	0	25	Maaswaalweg Oost. Tussen Eendenkade en Capreton.	15
3	0	90	0	0	25	Maaswaalweg Zuid. Tussen aftakking Maaswaalweg en Nederhemert-Noord.	29
1,5	50	60	0	16	25	Moffendijk noord.	17
1,5	0	65	0	0	25	Moffendijk zuid	16
1,5	0	80	0	0	50	Parralelweg zuid	30
2	0	80	0	0	50	Uilkerweg zuid.	30
3	0	80	2	0	25	Zeedijk, oost.	16
1,5	0	80	0	0	25	Zeedijk west	13
1,5	0	70	0	0	25	Viaductweg west.	19

3.3 Vegetatiesamenstelling: van ruigte naar bloemrijke bermen

Bijna alle onderzochte bermen zijn ruig en er zijn vaak ook soorten van ruderale omstandigheden (bodemroering, verdichting) aanwezig. Ook zijn er opvallend veel soorten van natte oevers aanwezig. Van ruig en soortenarm naar bloemrijk en soortenrijk zijn er globaal vier gradaties te onderscheiden.

Gradatie 1: Soortenarme ruigte
Grote grassen als glanshaver, kropaar en het ruderale gras kweek domineren samen met robuuste kruiden gewone berenklauw, fluitenkruid, smeerwortel, grote brandnetel, veenwortel, ridderzuring en lidrus. Riet en rietgras kunnen ook algemeen zijn. Kleinere kruiden en grassen zijn vrijwel afwezig. Dit komt vermoedelijk doordat ze de concurrentie (schaduw, ruimte) met de grotere soorten niet goed aankunnen. In de gaten in de vegetatie (die tot voor kort ontstonden na afsterven van vegetatie onder een klepelmaaiselpakket) is ruimte voor kieming van distels en raapzaad.

Gradatie 2: Ruigte met enkele algemene graslandkruiden
In bermen met een iets gevarieerdere vegetatie, zijn ook diverse algemene graslandkruiden aanwezig zoals smalle weegbree, kruipende boterbloem en veldzuring en ook iets meer grassoorten. Daarbij is de relatieve algemeenheid van veldlathyrus, vogelwikke en glad walstro opvallend. Deze soorten komen pas in de loop van het voorjaar tot ontwikkeling en kunnen in de hoge, ruige bermen overleven doordat ze in staat zijn om in de bestaande vegetatie te ‘klimmen.’

Gradatie 3: Ruige berm met algemene graslandkruiden en iets kritischere soorten van bloemrijke graslandsoorten
In wat betere bermen viel de aanwezigheid van duizendblad, wilde peen, wilde chichorei en Jacobskruiskruid op. In de soortenrijkste bermen komen ook glanshaverhooilandsoorten knoopkruid en gewone rolkaver hier en daar voor. Deze geven de bermen een zeer bloemrijk aanzicht. Daarbij was opvallend dat deze vegetatie vaak hoofdzakelijk in de eerste meter tot anderhalve meter van de berm aanwezig is en niet verder van het asfalt. Het verschil kan veroorzaakt zijn doordat dit bermdeel wel al langer 2x per jaar gemaaid wordt, maar mogelijk ook doordat in deze strook mogelijk wat meer zand aanwezig is als dat is aangebracht bij aanleg van de weg (de meeste bermen hebben net als de omgeving waarin ze liggen een zavel- of kleibodem). Het zal bij doorlopend twee keer per jaar maaien en afvoeren vermoedelijk een jaar of 3 tot 6 duren voordat de bedekking door ruigtekruiden fors begint af te nemen, waardoor er meer ruimte voor de andere soorten ontstaat.

Gradatie 4 Soortenrijke bloemrijke bermen: voor de toekomst
Bij een continuering van het ecologisch maaibeheer zal de bedekking door ruige en ruderale soorten afnemen en de bedekking en soortenrijkdom onder de kleinere soorten toenemen. Door de ruimte die ontstaat kunnen de bermen gaan lijken op bloemrijke dijkvegetaties met soorten als groot streepzaad, gele morgenster, gewone margriet en gewone ereprijs. Deze soorten zijn in de omgeving aanwezig op dijken. Alleen op een stukje ondertalud van de Waaldijk dat valt onder het beheer is dit type grasland momenteel al aanwezig (helaas wordt het niet ecologisch beheerd, zie conclusies en aanbevelingen).

Natte strooiselruigtesoorten
Opvallend is dat er veel natte strooiselruigesoorten in de berm groeien zoals riet, rietgras, grote kattenstaart, moerasspirea, valeriaan, harig wilgenroosje en grote brandnetel. Hier en daar ook tweerijige zegge en oeverzegge. Deze soorten groeien vaak ook in het aangrenzende oevertalud. De natte strooiselruigtesoorten overleven het in de berm, ondanks de doorgaans vrij diepe ontwatering (het waterpeil in de sloten ligt meestal 1.20 tot 1.50 meter lager dan het maaiveld). Het tot voor kort extensieve klepelbeheer was blijkbaar geen probleem voor deze hoog opgroeiende soorten.

Soorten van dichtgeslagen grond (bodemverdichting)
Soorten van dichtgeslagen grond en overstromingsgrasland zijn vrij algemeen aanwezig. De dichtgeslagen grond ontstaat vermoedelijk wanneer zwaar (landbouw)verkeer deels door de berm rijdt en er later periodiek regenwater in de berm blijft staan. Het betreft soorten als lidrus, veenwortel, fioringras, vijfvingerkruid, grote weegbree en geknikte vossenstaart. De aanwezigheid van Engels raaigras en grote weegbree in de berm is vaak ook in relatie te brengen met dichtgeslagen grond.

Ruderale pioniersoorten
Direct langs het asfalt ontbreekt begroeiing vaak geheel en daarachter is een zoom van ‘tredvegetatie’ met onder andere varkensgras, grote weegbree, Engels raaigras en kweek aanwezig. Verder weg van het asfalt profiteren ruderale soorten als raapzaad, herik, straatgras, kamille, grote klit, varkensgras, gekroesde melkdistel, akkerdistel, speerdistel van gaten in de vegetatie. Als verkeer niet te ver de berm in rijdt, slootschoonsel steeds tijdig wordt afgevoerd en het maaibeheer wordt gecontinueerd, zullen de meeste gaten dichtgroeien en zullen de ruderale soorten steeds meer verdwijnen. Daarbij neemt de grassoort kweek in eerste instantie de plek van de ruderale soorten in, om enkele jaren later zelf weggeconcurreerd te worden door ‘normale’ graslandkruiden en kleinere grassoorten.

Bloei tijdens het veldbezoek
De meeste bermen waren relatief bloemarm tijdens het veldbezoek. Het veldbezoek is uitgevoerd in de eerste helft van juli en zodoende was er vooral sprake van bloei van ‘zomerbloeiers.’ Daarvan was gewone berenklauw in vrijwel alle bermen te vinden. Deze trekt vooral zweefvliegen, vliegen en (weekschild)kevers aan. Daarnaast waren gewone smeerwortel en vogelwikke in vrij veel bermen aan het bloeien. Gewone smeerwortel heeft eerder al een keer in mei gebloeid en trekt vooral hommels. Andere vaak aangetroffen zomerbloeiers in de bermen zijn vogelwikke, ridderzuring, wilde chicorei, peen, Jacobskruiskruid, duizendblad, gewone rolklaver, knoopkruid, witte klaver, glad walstro en distelsoorten. Opvallend is dat de in veel andere kleibermen algemene pastinaak in de onderzochte wegbermen niet algemeen voorkomt. Er is hier geen duidellijke verklaring voor.

Aan de soortensamenstelling van de bermen valt af te leiden dat in het voorjaar bloei optreedt van raapzaad, paardenbloem, gewone smeerwortel, fluitenkruid en in mindere mate van de in de berm zeldzamere boterbloemen en klaversoorten.

3.4 Bespreking resultaten per weg

3.4.1 Steenweg Zaltbommel

Steenweg Zaltbommel (westberm), opname P1.

Berm tijdens de 0-meting
De bermen zijn niet onderzocht tijdens de 0-meting.

Resultaat vegetatieopname
De Steenweg ligt aan de zuidwestzijde van de bebouwde kom van Zaltbommel. Behalve de strikte wegbermen omvat het ecologisch beheerde deel aan de oostzijde van de weg ook het talud van een geluidswal (dat recent gemaaid was), vlakke grasvlakken achter een geluidsscherm en een grasstrook aan de westzijde van de bermsloot.

Opname P1
Er zijn in 2025 41 soorten aangetroffen in de (enkele) vegetatieopname. Dit is behoorlijk soortenrijk. Het is een bloemrijke, sterk heterogene bermvegetatie met een mix van soorten die indicatief zijn voor verschillende omstandigheden. In de berm zijn veel graslandsoorten aanwezig waaronder ‘glanshaverhooilandsoorten’ glad walstro, knoopkruid, wilde chicorei, wilde peen en gewone rolklaver. Ruige soorten als grote brandnetel, gewone berenklauw en dauwbraam zijn aanwezig, maar domineren niet. Verder valt op dat een reeks ‘oeversoorten’ in de berm groeit, waaronder oeverzegge, kattenstaart en riet. Tot slot groeien er ook nog ruderale soorten die profiteren van kale plekken.

3.4.2 Nieuwstraat, Bruchem

Nieuwstraat, zuidberm opname P2.

Nieuwstraat, noordberm opname P3.

Berm tijdens de 0-meting

De Nieuwstraat is niet onderzocht tijdens de 0-meting.

Resultaat vegetatieopname (P2 en P3)

Er zijn respectievelijk 18 (noord) en 22 (zuid) soorten aangetroffen in de bermhelften. De bermen zijn smal en daardoor is de invloed van insporing vanaf de weg en het sloottalud vrij groot. Kweek is dominant in de noordberm en abundant in de zuidberm. Ruige soorten zoals gewone berenklauw en kropaar zijn abundant. Ook groeien er diverse natte strooiselruigtesoorten (indicatie verdichting en een verleden als klepelberm) en soorten van overstromingsgrasland (indicatie voor verdichting) zoals fioringras en kruipende boterbloem frequent tot abundant. In de zuidberm was recent een baan strooisel uitgereden, vermoedelijk door een agrariër. De bermen zijn niet heel breed. Hier door zijn de randinvloeden van verkeer en sllootschoning groot, waardoor de potentie voor oor ontwikkeling van een soortenrijke vegetatie laag is.

3.4.3 Sarskampweg, Bruchem/Kerkwijk

Sarkampweg noord, opname P4.

Sarskampweg zuid, opname P5.

Berm tijdens de 0-meting

De Sarskampweg is niet onderzocht tijdens de 0-meting.

Resultaat vegetatieopname

In de noordberm zijn 31 soorten aangetroffen, in de zuidberm 21. De zuidberm is een monotone glanshaverberm, gemengd met wat ruderale soorten en algemene graslandsoorten. Er staan knotwilgen in deze berm. De noordberm is diverser door een afwisseling van graslandsoorten, soorten van ruige bermen, kale plekken en indicatoren van verdichting. De bermen zijn vrij smal en hebben daardoor weinig potentie voor het ontwikkelen van een evenwichtige soortenrijke vegetatie.

3.4.4 Middelsteeg, Zaltbommel

Middelsteeg-Zuid, opname P6.

Middelsteeg-Noord, opname P7.

Berm tijdens de 0-meting

In de 0-meting (meetlocatie 3, fotonr. 2020) in 2019 werden er in beide bermen bij elkaar 33 soorten waargenomen, waarbij een hogere bedekking door riet, grote brandnetel, glanshaver en brede weegbree opviel. Het was toen een ruige en ruderale wegberm.

Resultaat herhaalde vegetatieopname

In 2025 zijn bij elkaar 54 soorten waargenomen in de opnames: in de zuidberm 49 soorten, in de noordberm 28 soorten.

Met name de opname de zuidelijke berm is zeer soortenrijk, met onder andere knoopkruid, wilde chicorei, duizendblad en pastinaak. Er zijn tal van algemene graslandkruiden aanwezig. Toch is de berm als geheel nog erg ruig; kropaar, kweek en glanshaver domineren de vegetatie en gewone berenklauw, smeerwortel, brandnetel en ridderzuring zijn prominent aanwezig. Verder zijn er diverse soorten aanwezig van dichtgeslagen grond en kale plekken. In vergelijking met de 0-meting lijkt de bedekking met riet drastisch te zijn afgenomen, wat positief is. De bermen zijn breed en hebben een hoge potentie voor de ontwikkeling van soortenrijk grasland.

3.4.5 Middelstraat, Zaltbommel

Middelstraat, opname P8.

Middelstraat, opname P9.

Berm tijdens de 0-meting

De Middelstraat is het verlengde van de Middelsteeg. In 2019 zijn 27 soorten aangetroffen (meetlocatie 2, fotonr. 2011). Brede weegbree en grote brandnetel bedekten de grootste oppervlakte, daarnaast was er veel gestreepte witbol en glanshaver aanwezig.

Resultaat herhaalde vegetatieopname

In 2025 zijn bij elkaar 32 soorten waargenomen in de opnames. Van de soorten van kruidenrijk grasland is alleen knoopkruid aanwezig. Ruige en hoge soorten domineren de vegetatie en kleinere kruiden zijn wel aanwezig, maar bedekken weinig. De vegetatiekwaliteit is licht verbeterd ten opzichte van 2019. Het verschil met 2019 is vooral dat nu iets meer grasland- en ruderale kruiden zijn aangetroffen.

3.4.6 Jan Stuyversdreef, Gameren

Westelijke locatie: Jan Stuyversdreef Noord, opname P10.

Westelijke locatie: Jan Stuyversdreef Zuid, opname P11.

Oostelijke locatie: Jan Stuyversdreef noordberm, opname P12.

De Jan Stuyversdreef is het verlengde van de Middelstraat. Vanwege de grote weglengte zijn er op twee locaties opnames herhaald. Op de tweede locatie was alleen in de noordberm een ecologisch beheerde berm aanwezig. De bermen zijn vrij breed en hebben potentie voor de ontwikkeling van een bloemrijke vegetatie.

Berm tijdens de 0-meting

In 2019 werden er in beide bermen van de westelijke opname (opnamelocatie 3, fotonr. 1941) bij elkaar 35 soorten waargenomen, waarbij een hogere bedekking door riet en enkele ruderale soorten opviel. Dit is nu veel minder het geval. In de berm(en) van de oostelijke opname werden in 2019 eveneens 35 soorten aangetroffen. De berm was toen veel ruiger en ruderaler dan nu het geval is.

Resultaat herhaalde vegetatieopname

Op de westelijke locatie zijn in de noordberm 28 soorten en in de zuidberm 24 soorten aangetroffen. Op de oostelijke locatie zijn in de noordberm 35 soorten aangetroffen. In de zuidberm (P10) domineren de grassen glanshaver en kweek. Daarnaast is rietzwenkgras frequent aanwezig. Deze hoog opgroeiende soorten laten nog net genoeg ruimte vrij voor wat algemene graslandsoorten en wat ruderale soorten.

In de zuidberm (P11) domineren soorten die wijzen op bodemverdichting en insporing; fioringras, kruipende boterbloem en varkensgras zijn abundant. Verder van het asfalt zijn ruigere soorten als ridderzuring en perzikkruid zeer prominent aanwezig.

De noordberm van de oostelijke locatie (P12) is niet alleen soortenrijker dan de andere bermen, de aanwezigheid van glanshaverhooilandsoorten wilde chicorei, peen, knoopkruid en glad walstro maakt deze berm tot een van de fraaiste van de in 2025 onderzochte bermen. Toch is ook in deze berm waarschijnlijk vaak sprake van insporing door verkeer, getuige de hogere bedekkingen door vijfvingerkruid en kweek. Het klepelverleden van de berm is terug te zien aan het frequente voorkomen van smeerwortel, berenklauw en veenwortel. Langs deze bermen lijkt de vegetatiekwaliteit te zijn verbeterd ten opzichte van 2019.

3.4.7 Capreton, Zuilichem/Aalst

Capreton, noordberm oostelijke locatie. (Van de noordberm van de westelijke locatie is geen foto beschikbaar.)

Capreton is het verlengde van de Jan Stuyversdreef.

Berm tijdens de 0-meting

In 2019 werden in de berm(en) van de oostelijke locatie (meetlocatie 4, fotonr. 1958) 28 soorten waargenomen en in de westelijke (meetlocatie 10, fotonr. 1964) 30 soorten. Op de oostelijke locatie was Engels raaigras prominent aanwezig en viel verder op dat braam, kweek en liesgras veel oppervlakte bedekten. Soorten van bloemrijkere graslanden ontbraken. In de berm(en) van de westelijke locatie was riet de dominante soort en bedekten straatgras, Engels raaigras en veenwortel vrij veel.

Resultaat herhaalde vegetatieopname

In de berm van de oostelijke locatie werden 24 soorten aangetroffen, op de westelijke locatie 27 soorten. Op de oostelijke locatie waren kweek en kropaar abundant; Engels raaigras, gestreepte witbol, rode klaver, lidrus en glanshaver waren frequent aanwezig. Peen heeft zich gevestigd. De vegetatiekwaliteit van de berm op de oostelijke locatie lijkt daarmee te zijn verbeterd ten opzichte van 2019; het zijn vooral ruderale soorten en ruige soorten die zijn afgenomen. Op de westelijke locatie domineren glanshaver en kweek; riet is nog frequent aanwezig maar domineert niet meer. Ook hier is sprake van verbetering van de vegetatiekwaliteit.

De noordberm van Capreton is een van de breedste van de gemeente en heeft een hogere potentie om zich te ontwikkelen richting een bloemrijkere vegetatie. Die ontwikkeling lijkt ook te zijn ingezet.

3.4.8 Burgemeester Posweg, Poederoijen

Burgemeester Posweg, oostberm, noordelijke locatie (opname P15).

Burgemeester Posweg, oostberm, zuidelijke locatie (opname P16). Aan de rechterkant van het fietspad ligt een brede grasberm die niet in het beheerbestek zit. De strook grenst aan een bedrijventerrein en heeft potentie voor ontwikkeling van een soortenrijke bermvegetatie.

Berm tijdens de 0-meting

In 2020 zijn in de bermen van de noordelijke locatie (meetlocatie 5) 39 soorten aangetroffen. Op de zuidelijke locatie (meetlocatie 6) zijn 35 soorten aangetroffen. In beide bermen domineerde glanshaver destijds, op de noordelijke locatie in combinatie met vrij veel holpijp en ridderzuring. De berm was toen vermoedelijk ingezaaid met een vreemd pionierzadenmengsel dat onder meer zonnebloem, rudbeckia (spec.) en saffloer bevatte. In de zuidelijke bermen werd glanshaver vergezeld door liesgras, grote egelskop (twee slootoeversoorten) en grote brandnetel.

Resultaat herhaalde vegetatieopname

In 2025 zijn alleen de oostberm-opnames herhaald, want de westberm (met essenbeplanting) valt niet onder het ecologisch beheer. Op de noordelijke locatie waren 21 soorten aanwezig, op de zuidelijke 26 soorten. Een volledige vergelijking met de situatie in 2020 toen beide bermhelften onderzocht zijn is niet mogelijk.

Op de noordelijke locatie domineren kweek en perzikkruid. Smeerwortel, grote berenklauw en grote brandnetel zijn abundant aanwezig. Holpijp is niet aangetroffen, wel het er op lijkende lidrus (indicator voor verdichte grond). De ingezaaide soorten van 2020 waren verdwenen. De betreffende berm is erg voedselrijk. Er loopt gedeeltelijk een ondiepe greppel doorheen.

De zuidelijke locatie is iets graziger. Hoge grassen (glanshaver, kropaar, rietzwenkgras) groeien in combinatie met ruige kruiden als smeerwortel, gewone berenklauw, perzikkruid en grote klit. Opvallend is hier dat ruige zegge vrij veel bedekt. De bermen zijn vrij breed en hebben daardoor een vrij hoge potentie voor ontwikkeling van een soortenrijke bermvegetatie.

3.4.9 Maas-Waalweg

Maas-Waalweg, opname P17.

Maas-Waalweg, opname P18.

Berm tijdens de 0-meting

In 2019 zijn in de beide bermen van de noordelijke locatie (fotonr. 2064) bij elkaar 28 soorten aangetroffen. Op de zuidelijke locatie (fotonr. 2075) zijn in beide bermen bij elkaar 42 soorten aangetroffen. In beide bermen domineerde glanshaver destijds; op de noordelijke locatie in combinatie met vrij veel gestreepte witbol, smeerwortel en gewone berenklauw. In de zuidelijke bermen werd glanshaver vergezeld door tal van soorten die geen van allen een hoge bedekking haalden, met knoopkruid als enige soort van kruidenrijk grasland.

Resultaat herhaalde vegetatieopname

In 2025 zijn alleen in de oost en verderop zuidberm-opnames herhaald, want de andere berm (met laanbomen) valt niet onder het ecologisch beheer. Op de noordelijke locatie (P17) waren 15 soorten aanwezig, op de zuidelijke (P18) 29 soorten. Een volledige vergelijking met de situatie van 2019 is niet mogelijk.

Op de noordelijke locatie domineert kweek. Glanshaver, kropaar en perzikkruid komen frequent voor. Er zijn vrij weinig andere kruiden aanwezig. Op de zuidelijke locatie (P18) zijn de grote grassen frequent of abundant en is perzikkruid ook abundant. Tegelijkertijd groeien er wel veel meer ‘gewone graslandsoorten’ en groeien er vrij dicht op het wegdek enkele glanshaverhooilandsoorten: wilde cichorei, wilde peen en knoopkruid. De vegetatiekwaliteit van de zuidelijke locatie is duidelijk verbeterd ten opzichte van 2019.
De bermen zijn breed en hebben potentie voor ontwikkeling van een kruidenrijke vegetatie. Ook veel delen van de berm aan de overzijde met laanbomen heeft potentie dankzij zijn breedte en het feit dat de laanbomen ver genoeg uit elkaar staan en genoeg licht doorlaten om ontwikkeling van een kruidenrijke vegetatie mogelijk te maken.

3.4.10 Moffendijk, Nederhemert-Zuid

Moffendijk noord, opname P19

Moffendijk zuid, opname P20.

De Moffendijk omvat enkele smalle bermdelen, deels bij bebouwing, deels op een dijk en deels langs een halfverharde weg met zomereiken. Hoewel de berm op de kaart staat als ecologisch beheerd, bleek hij in werkelijkheid te zijn geklepeld.

Berm tijdens de 0-meting
Tijdens de 0-meting in 2021 werden 22 soorten aangetroffen.

Resultaat vegetatieopname
In 2025 zijn bij elkaar 25 soorten aangetroffen in de twee opnames. Onder de grote eik valt de aanwezigheid van zoomsoort look-zonder-look op. In de noordelijke berm domineren kweek en glanshaver, in de zuidelijke berm glanshaver en kropaar. Er zijn verder vooral ruige kruiden aanwezig die bestand zijn tegen klepelbeheer. De berm heeft door zijn geringe breedte en klepelbeheer geen potentie voor ontwikkeling tot een kruidenrijke berm.

3.4.11 Parallelweg, Zuilichem

De onderzochte zuidelijke berm (opname P21) langs Parallelweg zuid.

Berm tijdens de 0-meting

In 2020 werden in beide bermen in totaal 26 soorten aangetroffen (locatie met fotonr. 3624). Glanshaver domineerde en varkensgras, koolzaad en straatgras bedekten veel. De laatste drie soorten zijn pioniersoorten die indicatief zijn voor de aanwezigheid van kale plekken.

Resultaat vegetatieopnames

Er zijn langs deze korte weg maar enkele delen van de zuidberm die ecologisch beheerd worden. In de onderzochte berm (opname P21) zijn glanshaver en kweek abundant, riet, kropaar en Engels raaigras zijn frequent. Er zijn nog steeds pioniers van kale grond aanwezig (onder andere ruige klaproos), maar die bedekken veel minder dan in 2020. Op de locatie werd aan de hand van oude plantenresten duidelijk dat de kale plekken uit het verleden waarschijnlijk veroorzaakt waren door het verwerken van slootschoonsel en bagger in de berm. Het is mogelijk dat de berm na 2020 is doorgezaaid met een eenvoudig grasmengsel (verklaring voor frequente aanwezigheid Engels raaigras). De betreffende berm heeft door zijn geringe breedte en voedselrijkdom weinig potentie voor ontwikkeling van een soortenrijke vegetatie.

3.4.12 Uilkerweg, Zuilichem

Uilkerweg, zuidelijke berm, opname P22. De noordelijke berm wordt niet ecologisch beheerd.

Berm tijdens de 0-meting

In 2020 werden in beide bermen (meetlocatie 2, fotonr. 3529) bij elkaar 42 soorten aangetroffen. Glanshaver domineerde en Engels raaigras bedekte vrij veel, de overige soorten bedekten vrij weinig. Van de interessantere soorten waren glad walstro en knoopkruid aanwezig. Verder een reeks gewone graslandkruiden, ruige en ruderale soorten.

Resultaat vegetatieopname

De ecologisch beheerde zuidelijke berm van de Uillkerweg valt door de aanwezigheid van een watergang en een fietspad uiteen in drie bermstroken. In de ‘echte’ wegberm was oud slootschoonsel aanwezig. In de redelijke brede niet ecologisch beheerde noordelijke berm staan essen.

In de onderzochte zuidberm (de noordberm van het fietspad) zijn 30 soorten aangetroffen. De ruige grassen glanshaver en kropaar waren abundant aanwezig. Kweek, lidrus, smalle weegbree, fioringras en vijfvingerkruid laten de invloed van de nabijheid van de oever zien, maar indiceren ook een wat verdichte bodem. De invloed van de oeverzone van de watergang komt ook tot uitdrukking door de aanwezigheid van riet, moerasspirea en penningkruid.

In het vlakke deel van de opname is verder een reeks algemene graslandkruiden aanwezig, waaronder vrij veel rode klaver. De soorten van kruidenrijk grasland ontbreken echter in de opname. Doordat de berm is opgedeeld in smalle deelstroken is de randinvloed van watergangen en weg vrij groot in de vegetaties. Dit legt beperkingen op aan de potentiële ontwikkeling richting een bloemrijke vegetatie.

3.4.13 Zeedijk, Nieuwaal

Zeedijk, oostberm, opname P23.

Zeedijk, westberm, opname P24.

Berm tijdens de 0-meting

Het deel van de Zeedijk tussen de N322 en de Uilkerweg was niet onderzocht tijdens de 0-meting.

Resultaat vegetatieopname

De breedte van de bermen langs dit deel van de Zeedijk varieert: aan de noordkant is de westberm smal, aan de zuidkant is de oostberm smal. En omgekeerd is de oostberm breed aan de noordkant en de westberm breed aan de zuidkant. Dit is echter niet terug te zien op de digitale beheerkaart. In de brede oostberm werden 16 soorten aangetroffen, in de smalle westberm 13 soorten. In de oostberm zijn kweek, glanshaver en perzikkruid abundant aanwezig en kropaar en grote brandnetel zijn frequent. Er zijn verder diverse ruige kruiden, dauwbraam en riet aanwezig. In de westberm staat meer riet en brandnetel dan in de oostberm. Ook groeit er veel grote vossenstaart (voorjaarsgrassoort). Hoewel de

bermen ecologisch beheerd worden, zijn ze nog erg ruig. Dat de ruderale soorten weinig bedekken, indiceert dat er niet langer gaten ontstaan in de vegetatie door pakketten afstervend klepelmaaisel. Geleidelijk aan zullen de ruige soorten in bedekking gaan afnemen, zodat er ruimte ontstaat voor graslandkruiden.

3.4.14 Viaductweg, Bruchem

Viaductweg, westberm, opname P25.

Berm tijdens de 0-meting
In 2020 werden bij vegetatieopnames in *beide wegbermhelften* 33 soorten waargenomen (meetlocatie 3, foto nr. 3788).

Resultaat herhaalde vegetatieopname
Alleen de westzijde is onderzocht (de oostzijde heeft geen ecologisch beheer). Een goede vergelijking met de 0-metiing is daardoor niet mogelijk.
Er zijn 19 soorten aangetroffen. Het is een soortenarme glanshaver-kweekberm met gewone berenklauw, veenwortel, Engels raaigras en akkerkool.

Langs de viaductweg zijn vrij smalle bermen aanwezig. In de onderzochte berm was vermoedelijk recent slootschoonsel afgevoerd, waarbij een strook van circa 50 cm breedte gedeeltelijk kaal geschept was. Het is positief dat het slootschoonsel is afgevoerd. Het is negatief voor de vegetatieontwikkeling dat de bestaande vegetatie daarbij beschadigd is.
De berm is erg smal en vormt ook onderdeel van het sloottalud. Er zijn daardoor vooral randeffecten van de sloot en niet zozeer door insporing door verkeer.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Ontwikkeling in brede bermen
De ecologische beheerde bermen zijn na jaren van klepelbeheer in 2022 en 2023 één keer per jaar gemaaid waarbij het maaisel is afgevoerd. Alleen de strook langs het asfalt heeft een tweede maai(zuig)beurt gekregen. Deze maaifrequentie was te laag om zeer voedselrijke bermen snel en voldoende volledig om te vormen naar meer soortenrijke vegetaties. In 2024 en 2025 zijn de bermen daarom 2x per jaar volledig gemaaid.

Tijdens de monitoring van 2025 konden we vaststellen dat er in de bredere wegbermen reeds een lichte verbetering van de bermvegetatie zichtbaar is ten opzichte van de nulmetingen uit 2019 en 2020: de bedekking door pioniersoorten van open plekken die ontstaan door afsterving van bestaande vegetaties onder een dek van klepelmaaisel en lokaal ook de bedekking door enkele ruige soorten is afgenomen. Daarvoor in de plaats zijn algemene graslandkruiden toegenomen. Vrij lokaal hebben de wat kritischere graslandkruiden zich gevestigd en dan opvallend vaak in de maaistrook die sinds 2022 wél twee keer per jaar gemaaid is.

Ondanks de verbeteringen is nog overal sprake van een ruige tot zeer ruige berm, waarin soorten als gewone berenklauw, veenwortel, gewone smeerwortel en grote brandnetel veelal prominent aanwezig zijn. De ruderale grassoort kweek bedekt ook relatief veel oppervlakte in de bermen. Naar verwachting is 3 tot 6 jaar nodig voordat de bedekking door ruige soorten flink begint af te nemen en de algemene graslandsoorten en meer kritische glanshaverhooilandkruiden zich wat meer gaan vestigen.

In veel bermen bedekken lidrus, vijfvingerkruid, kruipende boterbloem, varkensgras, brede weegbree en fioringras relatief veel in de strook dicht op het asfalt. De aanwezigheid van deze soorten is een indicatie voor een verdichte bodem als gevolg van het rijden van voertuigen in de berm. In dergelijke bermdelen kan de gewenste vegetatieontwikkeling gaan stagneren.

Ontwikkeling in smalle bermen
In de smalle wegbermen is in 2025 geen eenduidige verbetering zichtbaar, waarschijnlijk als gevolg van relatief grote randinvloeden door insporing en bodemverdichting door verkeer en tijdelijk deponering van slootschoonsel.

Bruikbaarheid doeltypes voor bermvegetaties
De doeltypes voor de bermvegetaties van ‘Alles over groenbeheer’ zijn slecht gedefinieerd en weinig bruikbaar om de ontwikkeling van de bermvegetaties te volgen. Naar ons idee kan het beste gekeken worden naar de mate (soortensamenstelling én oppervlakte-

aandeel) waarin ruige en ruderale soorten afnemen en algemene graslandkruiden en soorten van glanshaverhooiland toenemen.

4.2 Aanbevelingen

Starten van ecologisch beheer in bredere wegbermen met potentie
Langs de **Maas-Waalweg** vallen diverse brede bermstroken die nu al vrij bloemrijk zijn buiten het ecologisch beheer. Aanbevolen wordt om deze bermen op te nemen in het ecologisch maaibestek. De bloemrijke vegetaties die grenzen aan de Waalbandijk ter hoogte van de **Beemstraat** vallen buiten het ecologisch maaibeheer. Dit zijn voor zover we weten het startonderzoek uit 2023 juist de meest soortenrijke vegetaties van het maaibestek. Aanbevolen wordt om deze op te nemen in het ecologisch beheer.

Langs de **Burgermeester Posweg** is een brede bermstrook aanwezig tussen de fietspadberm en de waterpartij bij een bedrijventerrein. De strook heeft veel potentie om zich tot een bloemrijke vegetatie te ontwikkelen. Wie beheert deze strook? Neem de strook sowieso op in het ecologisch bermbeheerplan (hetzij handhavend, hetzij initiërend).

Staken ecologisch beheer in smalle wegbermen zonder veel potentie
Een aantal ecologisch beheerde wegbermen is relatief (erg) smal (zie bespreking per weg voor welke bermen dit betreft). Deze bermen hebben een lagere potentie tot ontwikkeling van een soortenrijke vegetatie als gevolg van relatief grote randinvloeden (zie conclusies). Indien het budget een beperking vormt, kan overwogen worden om het ecologisch beheer van deze bermen te staken, ten faveure van de bredere wegbermen.

De **Moffendijk** staat in de beheerkaart vermeld als ecologisch beheerde berm, maar bleek ter plaatse te zijn geklepeld. De smalle bermen hier hebben weinig potentie. Het beheer hoeft daarom niet te worden aangepast.De beheerkaart wel.

Neem enkele brede bermen met laanbomen op in het ecologisch beheer
Langs enkele wegen zijn brede bermen buiten het ecologisch beheer gevallen, waarschijnlijk omdat er laanbomen in aanwezig zijn. De ervaring uit andere monitoring leert dat laanbomen – zeker als het ‘lichtbomen’ betreft als gewone es – lang niet altijd een beperking hoeven de vormen voor de ontwikkeling van een kruidenrijke vegetatie. Zo was in wegbermen in de gemeente Breda pas vanaf een boombedekking van meer dan 60% een afname in de bloemrijkdom te zien.
In 2023 is tijdens de eerste bezoeken aan de Zaltbommelse wegbermen vastgesteld dat sommige bermen met laanbomen vrij soortenrijk zijn. De vegetatiesamenstelling is als gevolg van schaduw, bladval en andere verdamping anders dan in een wegberm zonder bomen, maar evengoed waardevol. Zo is de bedekking door gewone ereprijs en wilde peen vaak opvallend hoog in dit soort bermen en komt gewone agrimonie (Rode Lijst-soort) ook met enige regelmaat voor. In het najaar kunnen in deze bermen veel paddenstoelen voorkomen, zolang de vegetatie niet te ruig en dicht is. Voldoende frequent maaien en afvoeren is daarvoor noodzakelijk. Aanbevolen wordt zodoende om enkele brede wegbermen met voldoende uit elkaar staande loofbomen op te nemen in het bestek voor ecologisch beheer.

Literatuur

Alles over Groenbeheer, 2022. RAW Bestek: Maaien bermen en watergangen, gemeente Zaltbommel. Besteknummer: 2022-01. Versie definitief. Alles over Groenbeheer Zuid BV, Veldhoven.

Alles over Groenbeheer, 2021. Bermbeheerplan Gemeente Zaltbommel. Eindconcept. Versie 21 juli 2021.

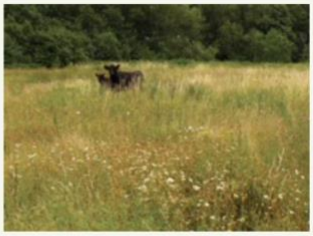
Boddeke, P.H.N., 2024. Monitoring ecologisch beheerde bermen Zaltbommel 2023. Notitie met kenmerk 23-0413, versie 02. Waardenburg Ecology, Culemborg.

Buizer, J.D., 2024. Monitoring ecologisch beheerde bermen Zaltbommel 2024. Notitie met kenmerk 230413/JanBu/2024-01. Waardenburg Ecology, Culemborg.

Teunissen, M. & R. Theunisz, 2021. Nulmeting 2021 bermen ecologisch beheer. Gemeente Zaltbommel. Definitief. Eco Consult – Groen, Monitoring & Management BV, Veenendaal.

Bijlage I Doeltypen bermbeheer

Overgenomen uit Alles over Groenbeheer, 2021. Bermbeheerplan Gemeente Zaltbommel. Eindconcept. Versie 21 juli 2021.

Nr	Doeltypering, locaties, kensoorten	Sfeerbeeld
1	**Droog glanshaverhooiland** (volledig ontwikkeld) Droge, zonnige plekken Kensoorten: boerenwormkruid, duizendblad, bijvoet	
2	**Vochtig glanshaverhooiland** (volledig ontwikkeld) Vochtige, zonnige plekken Kensoorten: Frans raaigras, grootstreepzaad, wilde peen, veldlathyrus, kraailook, vogelwikke	
3	**Cichoreitype** Enkele malen per jaar verstoorde, zonnige, droge plekken (betreding) Kensoorten: cichorei, wolfsmelksoorten	
4	**Ruigte-elzenbos en zomereik-essenbos met kruidlaag** Schaduwrijke plaatsen en locaties met stagnerend water Kensoorten: penningkruid, brede wespenorchis	
5	**Rietruigte met moerasspirea en echte valeriaan (volledig ontwikkeld)** Kensoorten: moerasspirea, poelruit, grote zeggen	